

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання контрольних робіт
з дисципліни

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

*(для студентів 3 курсу заочної форми навчання за напрямом
підготовки 6.080101 «Геодезія, картографія та землеустрій»)*

Харків
ХНАМГ
2012

Методичні вказівки для виконання контрольних робіт з дисципліни «Економічна теорія» (для студентів 3 курсу заочної форми навчання за напрямом підготовки 6.080101 «Геодезія, картографія та землеустрій») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: С. І. Штефан. – Х.: ХНАМГ, 2012 – 27 с.

Укладач С. І. Штефан

Рецензент: к е н, доц. І. А. Островський

Рекомендовано кафедрою економічної теорії, протокол № 7 від 29. 03. 2011 р.

ЗМІСТ

Передмова	4
1. Тематика контрольних робіт	5
2. Методичні рекомендації до виконання контрольних робіт	6
3. Глосарій	18
4. Екзаменаційні питання	23
Список рекомендованих джерел	25
Додаток 1	26

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна «Економічна теорія» нормативна в підготовці бакалаврів за напрямом 6.080101 «Геодезія, картографія та землеустрій». Основною метою викладання дисципліни «Економічна теорія» є засвоєння студентами основних положень здійснення перетворень одних господарських форм на інші та набуття системних знань щодо напрямків змінних процесів, розуміння сучасних народно-господарських перетворень в Україні.

Методика викладання дисципліни «Економічна теорія» вимагає системного підходу до вивчення студентами кожної теми курсу.

Засвоєння студентами економічних категорій і понять – необхідна передумова успішного вивчення інших теоретичних економічних дисциплін, формування економічного образу мислення.

Студенти заочної форми навчання згідно з навчальним планом при вивченні дисципліни «Економічна теорія» обов'язково повинні виконати контрольну роботу. Ці методичні рекомендації включають теми, плани, рекомендації до виконання робіт і список рекомендованих джерел. Номер контрольної роботи студент обирає за останніми двома цифрами номера своєї залікової книжки, якщо ж номер залікової книжки закінчується на 29 – 100, то слід відняти 28. Наприклад, залікова книжка № 1229 – 28, то тема роботи № 1. Обсяг роботи складає 20 – 25 сторінок учнівського зошита або формату А4.

Необхідним є зміст роботи, який передбачає вступ (визначається актуальність теми і структура розглянутих питань, аналіз вивчених із теми джерел); основна частина – 3 або 4 питання (розглядається сутність теми); висновки (підбиваються підсумки роботи); список використаних джерел. Кожна робота має включати аналіз статистичного, фактичного матеріалу по Україні або регіону із обов'язковим посиланням на джерело інформації. У кінці роботи студент повинен вказати дату, коли робота здана на кафедру, і поставити особистий підпис.

Студент допускається до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, передбачені навчальним планом на семестр. При цьому необхідно підкреслити, що відвідування усіх видів навчальних занять (крім консультацій) є обов'язковим.

1. ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Предмет, методи і функції економічної теорії.
2. Історія розвитку економічної теорії.
3. Проблема ефективного використання економічних ресурсів.
4. Сутність і основні типи економічних систем. Власність та її роль в економічному розвитку суспільства.
5. Економічні потреби й інтереси.
6. Характеристика товарного виробництва.
7. Гроші як економічна категорія. Функції грошей.
8. Сутність ринку, його функції й типи.
9. Економічна роль держави в ринковій економіці.
10. Ринковий попит і фактори, що на нього впливають.
11. Пропозиція: закон пропозиції, нецінові фактори.
12. Співвідношення попиту та пропозиції. Ринкове ціноутворення.
13. Загальна рівновага й економіка суспільного добробуту.
14. Домогосподарство як суб'єкт мікроекономіки. Рациональний споживчий вибір.
15. Теорія фірми. Витрати виробництва і прибуток.
16. Теорія ринкових структур. Конкуренція та монополія.
17. Ринки ресурсів.
18. Формування і класифікація доходів домогосподарств. Проблема нерівності в розподілі доходів.
19. Макроекономічний рівень господарювання. Система національних рахунків.
20. Інфляція: сутність, причини та типи.
21. Характеристика ринку праці. Безробіття: сутність, види та показники.
22. Сукупний попит і сукупна пропозиція, їхня динаміка.
23. Циклічний характер розвитку ринкової економіки.
24. Фіскальна політика та її види.
25. Податки, їхня класифікація. Сутність податкової політики України.
26. Бюджетний дефіцит і державний борг.
27. Економічне зростання, його фактори і типи.
28. Сутність та основні форми міжнародних економічних відносин.

2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Тема 1. Предмет, методи і функції економічної теорії

1. Роль і місце економіки у функціонуванні сучасного суспільства.
2. Предмет і функції економічної теорії.
3. Основні методи пізнання соціально-економічних процесів.

Розглядаючи цю тему, важливо визначити пріоритети, основні завдання предмета економічної теорії, показати, яке місце вона посідає в системі економічних наук. Потрібно підкреслити зростання актуальності вивчення суспільних явищ у їхньому історичному аспекті. Показати зв'язок історії господарства й розвитку економічної теорії, а також охарактеризувати основні напрями соціально – економічної політики України на сучасному етапі. Визначити предмет і схарактеризувати основні функції економічної теорії. Розглядаючи 3 питання, слід пояснити методологію вивчення економічних процесів і явищ, описати головні методи економічної теорії.

Тема 2. Історія розвитку економічної теорії

1. Становлення й еволюція економічної теорії.
2. Характеристика основних макроекономічних теорій сучасності.
3. Роль економічної теорії у формуванні економічної культури господарських кадрів.

При розгляді теми необхідно показати розвиток економічної теорії в історичному аспекті, схарактеризувати основні етапи її розвитку. Особливу увагу слід приділити аналізу сучасних концепцій неокласичного, неокейнсіанського й неоінституціонального напрямів економічної теорії. Показати, яку роль відіграють знання основних економічних положень, законів у розумінні сучасних народногосподарських перетворень в Україні, у формуванні економічного мислення, економічної культури сучасних господарських кадрів. Показати зв'язок економічної теорії з іншими гуманітарними й економічними науками.

Тема 3. Проблема ефективного використання економічних ресурсів

1. Проблема обмеженості економічних ресурсів. Оптимальний вибір.
2. Аналіз кривої виробничих можливостей.
3. Раціональне використання економічних ресурсів України.

Розгляд визначеної проблеми передбачає аналіз економічних ресурсів: землі, капіталу, праці й підприємницьких здібностей. Після загальної характеристики кожного ресурсу слід пояснити, у чому виявляється їхня обмеженість, а як висновок – необхідність оптимального використання. Доцільно пояснити необхідність вирішення основного економічного протиріччя, сутність закону зростання потреб. Графічною ілюстрацією альтернативного використання економічних ресурсів є крива виробничих можливостей, тому в 2 питанні проаналізуйте КВМ, поясніть дію закону зростання альтернативних витрат, назвіть умови економічного зростання.

Розглядаючи 3 питання охарактеризуйте наявні економічні ресурси України, Харківського регіону, дайте кількісну оцінку ефективності їхнього використання на базі фактичного, статистичного матеріалу.

Тема 4. Сутність і основні типи економічних систем.

Власність та її роль в економічному розвитку суспільства

1. Періодизація суспільного розвитку.
2. Економічна система: сутність, типи, структурні елементи.
3. Власність як економічна категорія, її роль в економічній системі.
4. Особливості розвитку ринкових відносин в Україні.

У роботі слід подати формаційний і цивілізаційний підходи до періодизації історії соціально-економічного розвитку суспільства. Особливу увагу приділити характеристиці сучасного етапу – постіндустріальній цивілізації. У другому питанні, визначаючи сутність економічної системи, охарактеризувати основні ланки економічної системи: продуктивні сили, виробничі відносини, господарський механізм, інструменти регулювання економічних процесів. Схарактеризувати основні риси традиційної, ринкової, планової, змішаної й перехідної типів ринкових систем, показати їхні відмінності, переваги та недоліки. Враховуючи, що власність є системоутворюючою категорією, необхідно проаналізувати структуру власності, надати класифікацію типів, форм і видів власності. Це допоможе суттєвому розумінню соціально-економічних відносин, характерних для різних економічних систем. Розвиток ринкових відносин в Україні передбачає проведення економічних реформ, пов'язаних із переходом від планової до ринкової системи. Особливості формування та розвитку ринкової економіки в сучасній Україні слід визначити в 4 питанні роботи з використанням фактичного матеріалу, аналізу законодавчої бази.

Тема 5. Економічні потреби і інтереси

1. Економічні потреби суспільства, їхня сутність і структура.
2. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація.
3. Взаємозв'язок потреб, виробництва та попиту.

Характеризуючи категорію «потреби», слід розглянути різні моделі ієрархії потреб, подати класифікації потреб за різними критеріями, розглянути дію загального закону зростання потреб, показати його роль в економічному розвитку країни. Економічні інтереси виражають відповідний рівень і динаміку задоволення потреб, становлять причину й умову взаємодії та розвитку ринкових суб'єктів. У другому питанні слід охарактеризувати особливі економічні інтереси кожного суб'єкта, показати дію механізму їхнього узгодження залежно від типу економічної системи, виділити основний інтерес на сучасному етапі економічного розвитку. Розглядаючи систему потреб у цілому, досліджуючи зміни, що в ній відбуваються, представники маржиналістської економічної школи розробили теорію раціонального вибору споживача, практичне використання якої відбувається в сучасному менеджменті й маркетинговій діяльності, як передумови виробничої діяльності. Цей матеріал, що характеризує взаємозв'язок потреб, виробництва й попиту,

слід проаналізувати в 3 питанні. У розвинених країнах світу існує система соціальних технологій і визначення суспільної оцінки нових потреб яка, безумовно, враховується виробництвом. Таким чином, розгляд теми контрольної роботи має довести, що економічні потреби й інтереси є головною рушійною силою соціально-економічного прогресу.

Тема 6. Характеристика товарного виробництва

1. Форми організації суспільного виробництва.
2. Товар і його властивості. Теорії вартості.
3. Ефективність виробництва та її економічні й соціальні показники.

У першому питанні слід визначити категорії «виробництво», «суспільне виробництво», «відтворення», охарактеризувати фактори виробництва, основні типи організації економіки (натуральне господарство, товарне виробництво та його типи), пояснити дію основних законів товарного виробництва. Основною категорією товарного виробництва є «товар», друге питання передбачає розгляд властивостей товару, двоїстий характер праці, втіленої в товар, аналіз теорій об'єктивної вартості товару (теорія трудової вартості, теорія трьох факторів виробництва, інституціональні теорії) та теорій суб'єктивної корисності (теорія граничної корисності У. Джевонса, К. Менгера й ін. та неокласична теорія А. Маршалла). Суспільне виробництво здійснюється з урахуванням ефективності використання економічних ресурсів, а тому велике значення має аналіз результатів виробництва за допомогою кількісних і якісних показників. Характеризуючи економічну й соціальну ефективність виробництва, слід навести і проаналізувати основні показники, які характеризують економічну ефективність українських підприємств.

Тема 7. Гроші як економічна категорія. Функції грошей

1. Розвиток форм вартості та виникнення грошей.
2. Функції грошей. Сучасні зміни в грошовому обігу.
3. Характеристика ринку грошей.

У роботі необхідно подати загальну характеристику форм вартості згідно з еволюційною теорією, історією виникнення грошей. Охарактеризувати функції грошей, пояснити сутність грошового обігу й сучасні зміни, які в ньому відбуваються. Розглядаючи ринок грошей, слід проаналізувати співвідношення попиту та пропозиції грошей, розглянути види попиту та грошові агрегати, із яких складається пропозиція грошей, показати особливості кредитно-грошової політики в Україні.

Тема 8. Сутність ринку, його функції і типи

1. Ринкове господарство і його основні суб'єкти.
2. Сутність і структура ринку, характеристика основних функцій.
3. Інфраструктура ринку.

При аналізі ринкового господарства слід охарактеризувати ринкове господарство як середовище, у межах і за допомогою якого реалізуються закони і зв'язки товарного виробництва, показати роль і функції суб'єктів ринку. Друге питання передбачає розгляд основних рис і функцій ринку,

структури ринку за різними критеріями (за об'єктами обміну, ступенем конкуренції, ступенем легальності, територіальною ознакою). Важливою й необхідною умовою існування ринку є функціонування та дієздатність усіх елементів ринкової інфраструктури. Розглядаючи 3 питання, проаналізуйте основні елементи ринкової інфраструктури, покажіть особливості їхнього функціонування в Україні та роль у формуванні ринкових відносин.

Тема 9. Економічна роль держави у ринковій економіці

1. Необхідність державного регулювання ринкової економіки.
2. Економічні функції держави.
3. Політика державного регулювання економіки України.

Розгляд цієї теми передбачає аналіз економічної ролі держави, її вплив на економіку, забезпечення нею загальносуспільних інтересів й інтересів окремих верств населення. Реалізація економічних функцій держави реалізується через її економічну політику. У другому питанні доцільним буде аналіз основних економічних функцій держави, необхідності удосконалення їх на сучасному етапі розвитку цивілізації. Економічні функції сучасної держави реалізуються через її економічну політику, тому в третьому питанні слід визначити інструменти, методи й основні форми державного регулювання економіки. Необхідно показати взаємозв'язок концепції соціально-економічного розвитку країни та її економічної політики, охарактеризувати особливості економічної політики в Україні.

Тема 10. Ринковий попит і фактори, що на нього впливають

1. Сутність і види попиту. Закон попиту.
2. Нецінові фактори, які впливають на ринковий попит.
3. Еластичність попиту: фактори, ступені та практичне значення.

У першому питанні слід визначити категорії «попит» і «величина попиту», види попиту, пояснити три способи вимірювання ринкового й індивідуального попиту (аналітичний, табличний і графічний), пояснити дію закону попиту. Крім ціни товару, на попит впливають й інші фактори, що називаються неціновими детермінантами, тому в другому питанні слід проаналізувати основні з них, показати їхній вплив на зміну попиту й подати графічний аналіз. Велике практичне значення має коефіцієнт еластичності попиту. У третьому питанні визначте цей коефіцієнт, його види, ступені еластичності, поясніть вплив цінової еластичності на обсяг виручки від реалізації продукції, подайте графічний аналіз.

Тема 11. Пропозиція: закон пропозиції, нецінові фактори

1. Пропозиція і закон пропозиції.
2. Нецінові фактори, що впливають на пропозицію.
3. Еластичність пропозиції та її практичне значення.

У першому питанні слід визначити категорії «пропозиція» і «величина пропозиції», види пропозиції, пояснити три способи виміру ринкової й індивідуальної пропозиції (аналітичний, табличний і графічний), пояснити дію закону пропозиції. Крім ціни товару, на пропозицію впливають і інші фактори,

що називаються неціновими детермінантами, тому в другому питанні слід проаналізувати основні з них, показати їхній вплив на зміну пропозиції й подати графічний аналіз. Велике практичне значення має коефіцієнт еластичності пропозиції. У третьому питанні визначте цей коефіцієнт, його види, проаналізуйте ступені еластичності, подайте графічний аналіз. Особливу увагу слід приділити впливу фактору часу на еластичність пропозиції.

Тема 12. Співвідношення попиту та пропозиції. Ринкове ціноутворення

1. Взаємодія попиту та пропозиції. Часткова ринкова рівновага.
2. Проблема сталості ринкової рівноваги.
3. Сутність, фактори й методи ринкового ціноутворення.

Розглядаючи проблему співвідношення попиту та пропозиції, слід подати визначення попиту і пропозиції, охарактеризувати стан часткової ринкової рівноваги (оскільки досліджується рівновага галузевих ринків), подати графік, охарактеризувати точку ринкової рівноваги, проаналізувати ситуації, які виникають на ринку за умови зміни рівноважної ціни. Розгляд другого питання передбачає аналіз проблеми сталості рівноваги на ринку. Слід розглянути моделі стійкої рівноваги Л. Вальраса і А. Маршалла, показати їхні головні ознаки та відмінності. Особливе значення для досягнення ринкової рівноваги має фактор часу, рекомендовано проаналізувати павутиноподібну модель стійкої рівноваги. Характеризуючи вплив держави на відновлення ринкової рівноваги, визначте її основні інструменти, проаналізуйте й покажіть графічно зміну рівноваги при введенні податків або субсидій. Проблема ціноутворення в умовах ринку має загальні принципи й методи, які використовуються залежно від конкретної сфери ринкових відносин, характеру й місця застосування цін, а також способу їх використання. Розглядаючи 3 питання, наведіть класифікацію цін, визначте загальні проблеми ціноутворення в Україні.

Тема 13. Загальна рівновага і економіка суспільного добробуту

1. Теоретичний аналіз загальної ринкової рівноваги: неокласичний і неокейнсіанський підходи.
2. Сутність і форми зовнішніх ефектів.
3. Суспільні блага й ефективність. Оптимізація суспільного вибору.

Аналіз загальної ринкової рівноваги дає змогу пояснити економічний зміст критерію ефективності. Для порівняння результатів діяльності економічних інститутів однією з найпоширеніших є концепція ефективності (оптимальності) за Парето. Розгляд першого питання передбачає аналіз розміщення приватних благ за допомогою моделі – коробки Еджворта, визначення оптимуму Парето у виробництві, проблеми оптимального розміщення ресурсів між галузями виробництва, установлення загальної ринкової рівноваги в неокласичній і неокейнсіанській моделях.

Друге питання стосується аналізу зовнішніх ефектів як благ, що не регулюються ринковим механізмом. Слід показати сутність позитивних і негативних зовнішніх ефектів, форми їхнього вияву. Характеристика суспільних благ у третьому питанні передбачає аналіз властивостей, притаманних суспільному благу, механізму визначення оптимального обсягу

надання суспільного блага (відповідає умові досягнення оптимуму Парето). Вирішення проблеми максимізації суспільного добробуту передбачає співставлення соціального виграшу з соціальними витратами. Тому максимум суспільного добробуту принесе такий проект, який дає не тільки найбільшу суспільну вигоду, але й не виходить за межі бюджетних обмежень. Обґрунтуйте актуальність політики економічного добробуту.

Тема 14. Домогосподарство як суб'єкт мікроекономіки.

Раціональний споживчий вибір

1. Основні риси, функції й форми доходів домогосподарств.
2. Споживчий вибір та обґрунтування закону попиту. Рівновага споживача.
3. Кардиналістська та ординалістська теорії поведінки споживача.

Розгляд теми починається з визначення сутності й ролі домогосподарств в умовах ринку, основних функцій, які вони виконують, аналізу основних форм доходів, які вони можуть отримати. Обираючи план споживання, домогосподарство прагне реалізувати той фінансово можливий план, якому надає перевагу, оскільки він має для нього найвищу корисність. Споживчий вибір, за обмеженості доходу й за заданих цін, спонукає домогосподарство здійснити оптимальний план споживання, досягти рівноваги споживача. У другому питанні подати визначення корисності, граничної та загальної корисності блага, графічно показати їхню залежність, пояснити дію закону спадної граничної корисності, першого і другого законів Госсена, пояснити умови, коли споживач досягає рівноваги, обґрунтувати дію закону попиту за допомогою теорії корисності блага. Існує два підходи до визначення рівноваги споживача: кардиналістський і ординалістський, у третьому питанні розкрийте їхню сутність і практичне значення. Поясніть правило максимізації корисності (другий закон Госсена). Характеризуючи порядковий підхід до визначення рівноваги споживача, слід пояснити його інструменти: криву байдужості, карту байдужості, бюджетну лінію. Схарактеризуйте властивості кривих байдужості, механізм визначення рівноваги споживача, вимоги, яким має відповідати оптимальний набір споживчих товарів.

Тема 15. Теорія фірми. Витрати виробництва і прибуток

1. Теорія фірми: сутність та основні положення.
2. Функція виробництва та рівновага виробника.
3. Витрати виробництва та їхня класифікація.
4. Бухгалтерський і економічний підходи до визначення прибутку.

У роботі слід показати роль і функції підприємства, охарактеризувати його організаційні форми й основні види діяльності. Для того, щоб описати поведінку фірми, треба знати, яку кількість продукту вона може виробити, використовуючи ресурси в тих чи інших обсягах; цю залежність описує виробнича функція. У другому питанні слід розглянути виробничі функції з одним і двома змінними ресурсами, подати їхній графічний аналіз, показати динаміку загального, середнього та граничного продукту. Подати аналіз ізокванти, карти ізоквант, ізокости й пояснити їхню роль при визначенні рівноваги виробника. Показати практичне застосування виробничої функції.

Аналіз виробничої функції й цін на фактори виробництва уможливорює визначення витрат виробництва за будь-якого обсягу виробництва. При розгляді третього питання наведіть класифікацію витрат виробництва, подайте їхній графічний аналіз, покажіть особливості аналізу витрат виробництва в короткостроковому й довгостроковому періодах. Бухгалтерський і економічний підхід до визначення витрат пояснює існування таких підходів до прибутку. Надайте пояснення цьому в 4 питанні роботи, а також наведіть методику розрахунку основних показників, які використовуються для оцінки прибутку (маса прибутку, норма прибутку, рентабельність тощо). Проаналізуйте показники економічної діяльності підприємства, використовуючи сучасний фактичний матеріал по Харківському регіону.

Тема 16. Теорія ринкових структур. Конкуренція й монополія

1. Сутність і класифікація ринкових структур. Кількісні методи оцінки структури ринку.
2. Конкуренція й монополія в ринковій економіці.
3. Необхідність і сутність антимонопольної державної політики. Антимонопольна політика в Україні.

Розгляд цієї теми передбачає визначення основних рис, за якими відбувається класифікація ринкових структур, аналіз основних типів ринкових структур (досконала конкуренція, монополістична конкуренція, олігополія, монополія) і кількісних показників, за допомогою яких можливо визначити ступінь конкуренції на ринку (індекс Лернера, індекс Херфиндаля-Хиршмана й ін.). Аналізуючи друге питання, слід подати характеристику досконалий і недосконалий конкуренції, монополії та її видам, уключаючи природну монополію. Сучасна конкуренція державно регульована. Регулювання полягає в дотриманні оптимального поєднання монопольно-регулюючих і конкурентних сил на тих чи інших ринках. Засобами державного впливу є законодавство про правила створення, функціонування й підтримки конкурентного середовища, заборону або обмеження картельних, трестівських змов. Третє питання передбачає розгляд принципів, сутності антимонопольної політики держави, особливостей її проведення в Україні.

Тема 17. Ринки ресурсів

1. Загальні особливості ресурсних ринків.
2. Характеристика ринку праці.
3. Ринок капіталу та його рівновага.
4. Земля як економічний ресурс: зміст, структура й особливості.

Характеризуючи ресурсні ринки, слід визначити їхній особливий характер, пряму залежність від попиту та пропозиції на ринках кінцевих товарів і послуг. У зв'язку з цим слід описати метод із використанням граничної корисності ресурсів, охарактеризувати фактори, які впливають на зміни в попиті на ресурси, а також фактори цінової еластичності попиту на ресурси (темпи спадання граничного продукту, легкість ресурсозаміщення, ступінь еластичності попиту на продукт виробника, частка витрат на ресурс в загальних витратах), пояснити правило мінімізації витрат. Розгляд другого питання

становить аналіз попиту та пропозиції на ринку праці, факторів, що впливають на заробітну плату, її види, дію ефекту заміщення й ефекту доходу. Розглядаючи ринок капіталу, слід зазначити існування ринку фінансового капіталу й ринку реального (фізичного) капіталу (показати особливості ринку оборотного й основного капіталу), пояснити механізм установа рівноважної процентної ставки. Розгляд землі як економічного ресурсу передбачає загальну характеристику цього рідкого і специфічного ресурсу, а також земельного фонду України. Характеризуючи попит і пропозицію, поясніть механізм утворення земельної ренти як форми доходу землевласника і факторів, які впливають на ціну землі.

Тема 18. Формування і класифікація доходів домогосподарств.

Проблема нерівності в розподілі доходів

1. Джерела формування й види доходів домогосподарств.
2. Функція доходу: споживання та заощадження.
3. Проблема нерівності в розподілі доходів. Крива Лоренца.

Формування й розподіл доходів домогосподарств об'єднує мікроекономічні й макроекономічні підходи. Показники реальних доходів населення найповніше характеризують рівень добробуту людей. Розгляд першого питання потребує характеристики можливих джерел доходу домогосподарств і визначення його структури (заробітна плата найманих працівників; змішаний дохід; дохід від активів; соціальні трансферти). Особистий наявний дохід розподіляється на споживання та заощадження, тому в другому питанні автор повинен проаналізувати функцію доходу, пояснити дію основного психологічного закону Дж. Кейнса, здійснити графічний аналіз лінії «дохід – споживання». Для кількісної оцінки диференціації доходів домогосподарств використовують різні методи та показники, зокрема криву Лоренца, децильний коефіцієнт і коефіцієнт Джині, їх слід розглянути у третьому питанні. Вивчення цієї проблеми має велике практичне значення, нерівність доходів характерна для усіх країн світу й дуже гостро стоїть в Україні. Причини такої нерівності можуть бути різними, назвіть найбільш типові з них, проаналізуйте й доведіть необхідність провадження політики соціального захисту, зменшення економічної нерівності та створення сприятливих умов для покращення якості життя у країні.

Тема 19. Макроекономічний рівень господарювання.

Система національних рахунків

1. Особливості макроекономічного аналізу.
2. Макроекономічні показники і методи їх вимірювання.
3. Характеристика основних макроекономічних показників в Україні.

Об'єктом макроекономічного аналізу виступає економічна система в цілому та її агреговані параметри. Розгляд першого питання передбачає характеристику макроекономічних суб'єктів, аналіз макроекономічних моделей кругообігу продуктів і доходів, визначення суспільного відтворення, характеристику його видів. Результати суспільного відтворення можна оцінити за допомогою показників системи національних рахунків (СНС). Тому в

другому питанні автор роботи повинен розглянути переваги цієї системи, схарактеризувати основні її показники (ВВП, ВНП, ЧВП, НД, ОД, КД тощо) і їхні види. Для розрахунку останніх використовують три методи: виробничий, метод кінцевого використання й розподільчий метод; слід пояснити сутність кожного з них (записати формули розрахунку), а також надати структуру показника – Національне багатство. Розгляд цієї теми передбачає аналіз макроекономічних показників України.

Тема 20. Інфляція: сутність, причини та типи

1. Сутність, типи та види інфляції. Вимірювання темпів інфляції.
2. Соціально-економічні наслідки інфляції.
3. Антиінфляційна політика держави.

Проблема інфляції є дуже актуальною, тому розуміння її не можливе без аналізу сутності цього явища, причин, які призводять до неї. В економічних джерелах існує дві основні концепції визначення причин інфляції: монетарна й немонетарна. Аналіз різних підходів до проблеми дає змогу точніше усвідомити характеристику типів (відкрита: інфляція попиту, інфляція витрат, структурна інфляція; подавлена) і видів інфляції (помірна, галопуюча, гіперінфляція, імпортована). Назвіть способи вимірювання рівня інфляції, індексів, що її характеризують (індекс Пааше, індекс споживчих цін). У другому питанні слід показати, як впливає інфляція на рівень доходів та обсяги виробництва, до яких наслідків може призвести інфляція (зниження життєвого рівня населення, ефект інфляційного оподаткування, перерозподіл доходів, перерозподіл національного доходу, перерозподіл майна від кредиторів до дебіторів, скорочення обсягів виробництва, порушення управління економікою тощо). Проаналізуйте інфляційні процеси й соціально-економічні наслідки інфляції в Україні в поточному періоді. Одним із основних завдань макроекономічного регулювання є проведення державою антиінфляційної політики. У третьому питанні слід показати необхідність проведення такої політики, охарактеризувати її види: адаптивну й активну антиінфляційну політику, проаналізувати основні заходи кожного виду такої політики, особливості її проведення в Україні.

Тема 21. Характеристика ринку праці.

Безробіття: сутність, види та показники

1. Ринок робочої сили. Фактори, які визначають сучасний стан ринку робочої сили.
2. Безробіття: сутність, види та наслідки. Закон Оукена.
3. Державна політика зайнятості.

Розгляд першого питання передбачає аналіз проблеми зайнятості, ринку робочої сили, соціально-економічних умов його існування, основних факторів, що визначають характер і структуру сучасного ринку робочої сили (циклічний характер розвитку; диверсифікація виробництва і форм зайнятості; структурні глобальні зміни в економіці; роль профспілок; державна політика у сфері регулювання зайнятості; характер трудового законодавства). У другому питанні слід розглянути проблему безробіття, проаналізувати основні види безробіття

(фрикційне, структурне, циклічне, інституціональне), економічні й соціальні наслідки циклічного безробіття, пояснити дію закону Оукена. У третьому питанні потрібно визначити принципи державного регулювання ринку робочої сили, методи державного забезпечення зайнятості, пояснити систему і принципи соціального захисту населення України на сучасному етапі розвитку.

Тема 22. Сукупний попит і сукупна пропозиція та їхня динаміка

1. Структура сукупного попиту, цінові та нецінові фактори, що на нього впливають.
2. Сукупна пропозиція та фактори, що її визначають.
3. Рівновага сукупного попиту і сукупної пропозиції.

Сукупний попит є основною, специфічною формою вияву суспільних потреб. У першому питанні слід охарактеризувати його структуру (споживчий попит, інвестиційний попит, попит держави та попит закордону), показати, які цінові фактори визначають сукупний попит і як впливають нецінові фактори на кожен компонент сукупного попиту. Подати графік. У другому питанні слід проаналізувати криву сукупної пропозиції: подати графік, охарактеризувати кожен відрізок кривої. Пояснить дію цінових факторів (зміну процентної ставки і зміну рівня цін), що визначають сукупну пропозицію, а також нецінових факторів, що змінюють сукупну пропозицію. Третє питання: взаємодія та взаємозв'язок між сукупним попитом і сукупною пропозицією здійснюється через систему цін: покажіть на графіку й пояснить три варіанти досягнення рівноваги (на кожному з відрізків кривої сукупної пропозиції), розгляньте модель рівноваги: $AD - AS$.

Тема 23. Циклічний характер розвитку ринкової економіки

1. Природа і специфіка циклічності економічної динаміки.
2. Види економічних циклів.
3. Антикризова політика держави.

Для загального уявлення про макроекономічну динаміку необхідно дослідити природу, сутність економічного циклу. У першому питанні також слід охарактеризувати кожен фазу економічного циклу, економічну кон'юнктуру. Навести графік циклічності економічної динаміки. Друге питання передбачає детальний розгляд особливостей трьох видів економічних циклів: коротких, середніх, довгих (довгі хвилі Кондратьєва). Наявність таких негативних наслідків циклічних коливань економіки, як інфляція, безробіття, зниження доходів тощо, разом із нездатністю ринкового механізму швидко та безболісно їх долати обумовлюють необхідність здійснення державою антициклічних заходів – це і є предметом розгляду третього питання. Слід також визначити основні важелі антикризової політики Українського уряду та їхній вплив на рівень сукупного випуску.

Тема 24. Фіскальна політика та її види

1. Сутність та інструменти фіскальної політики.
2. Види фіскальної політики.
3. Фіскальна політика України.

Розгляд теми слід почати з визначення сутності фінансової політики, її функцій, характеристики інструментів, за допомогою яких вона здійснюється, основних джерел доходів держави і структуру державних видатків за економічною (поточні видатки: споживання в держсекторі, видатки зі сплати процентів за боргами, трансферти й капіталовкладення: державні інвестиції) і функціональною класифікацією. У першому питанні також слід розглянути особливості стимулюючої та стримуючої фінансової політики в короткостроковому й довгостроковому періодах. У другому питанні – показати сутність дискреційної й недискреційної (автоматичної) фінансової політики, визначити її автоматичні й дискреційні стабілізатори. У третьому питанні слід показати особливість фінансової політики в сучасній Україні, проаналізувати її інструменти, зробити висновки щодо її ефективності (використовувати дані державного бюджету).

Тема 25. Податки, їхня класифікація. Сутність податкової політики України

1. Сутність, функції й види податків.
2. Основні принципи побудови податкової системи. Податкова ставка.
3. Податкова політика України.

Основним джерелом доходів держави є податки, у першому питанні слід визначити їхню роль у сучасній економіці, проаналізувати функції, які виконують податки, визначити, що є джерелом і об'єктом оподаткування. Подати класифікацію податків за різними критеріями. У другому питанні доцільно визначити основні принципи побудови оптимальної податкової системи, охарактеризувати типи податкових ставок (регресивна, прогресивна, пропорційна). Показати ефективність податкових ставок, використовуючи для аналізу криву Лаффера. Характеризуючи податкову політику України, слід використовувати фактичний матеріал. Аналізуючи ставки податків, які діють в Україні, показати рівень ефективності податкової політики, ураховуючи етап розвитку країни.

Тема 26. Бюджетний дефіцит і державний борг

1. Структура державного бюджету.
2. Суть і види бюджетного дефіциту.
3. Державний борг: економічні й соціальні наслідки.

Розгляд першого питання передбачає характеристику структури державного бюджету, його видів. Доцільно подати визначення фактичного, структурного, циклічного бюджету, охарактеризувати стан держбюджету України. У другому питанні слід визначити причини виникнення дефіциту Державного бюджету, заходи зі зниження бюджетного дефіциту. Охарактеризувати види бюджетного дефіциту за різними критеріями (за формою вияву: відкритий, прихований; за причинами виникнення: вимушений і свідомий; за напрямом дефіцитного фінансування: активний і пасивний) і визначити джерела фінансування дефіциту бюджету. Проаналізувати причини бюджетного дефіциту в Україні. Розгляд проблеми державного боргу передбачає аналіз головних причин створення і збільшення державного боргу,

особливостей зовнішнього і внутрішнього боргу, економічних і соціальних наслідків, до яких він призводить (доцільно розглянути короткострокові та довгострокові наслідки).

Тема 27. Економічне зростання, його фактори та типи

1. Економічне зростання і його типи.
2. Фактори економічного зростання. Темпи зростання.
3. Моделі економічного зростання.

Економічне зростання є однією із найважливіших проблем сучасності, саме темпи економічного зростання визначають динаміку економічного розвитку країни, її авторитет у світі й історичні перспективи. Розглядаючи перше питання слід чітко визначити проблему, проілюструвати графічно (зрушення праворуч кривої виробничих можливостей), навести різні погляди економістів на неї, характеризувати джерела й типи економічного зростання. У другому питанні – проаналізувати фактори, що впливають на економічне зростання й показники ефективності функціонування національної економіки. Розгляд третього питання передбачає характеристику неокласичних і неокейнсіанських моделей економічного зростання (Р. Солоу, Кобба – Дугласа – Тінбергена й ін.), визначення основних передумов і моделей економічного зростання в Україні.

Тема 28. Сутність та основні форми міжнародних економічних відносин

1. Сутність світового господарства, його структура та суперечності.
2. Характеристика основних форм міжнародних економічних відносин.
3. Зовнішньоекономічна політика України.

Розгляд першого питання слід почати з характеристики 3 основних періодів розвитку світового господарства, а також 3 стадій формування світового господарства й етапів його розвитку, визначення факторів, які обумовили формування світового ринку і структуру світового господарства сучасності. У другому питанні характеризуються основні форми міжнародних економічних відносин (міжнародна торгівля товарами та послугами, міжнародна міграція робочої сили, міжнародна міграція капіталу, міжнародна передача технологій, міжнародні валютно-фінансові та кредитні відносини, міжнародна економічна інтеграція, міжнародні зусилля у вирішенні глобальних економічних проблем). Розгляд третього питання передбачає аналіз програми розвитку зовнішньоекономічної політики України, шляхів посилення конкурентоспроможності українських товарів на світовому ринку, удосконалення механізму зовнішньоекономічної діяльності.

3. ГЛОСАРІЙ

Абстрактна праця – це сукупність зусиль людини зі створення товару (витрати фізичної, інтелектуальної, психічної енергії) безвідносно до конкретних форм реалізації цих зусиль.

Антициклічна політика – комплекс заходів, що провадяться державою, спрямованих на «згладжування» коливань в економіці, тобто на зниження глибини економічних криз, подовження фаз поживавлення й підйому і скорочення фаз кризи та депресії.

Безпосередньо суспільна форма виробництва – форма організації господарства, заснована на суспільній власності на кошти й результати виробництва, централізованому керуванні економікою, відсутності безпосередніх товарно-грошових відносин.

Безробіття – соціально-економічне явище, пов'язане з перевищенням пропозиції робочої сили над попитом на неї; стан незайнятості частини економічно активного населення.

Бюджетна лінія - це геометричне місце точок, що подають всі комбінації двох товарів, доступні покупцеві з фіксованим грошовим доходом за певних цін.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) – сукупна ринкова вартість усіх кінцевих товарів і послуг, створених на території певної країни протягом певного періоду (частіше за рік).

Виробництво – це вид діяльності людини, завдяки якій вона задовольняє свої потреби; це процес використання праці й капіталу разом із природними ресурсами й матеріалами задля створення необхідних продуктів і надання послуг.

Виробничі відносини – відносини, між господарюючими суб'єктами у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів, послуг і доходів.

Виробнича функція – функція, що відображає залежність обсягів випуску продукції від кількості витрачених факторів виробництва. Вона може бути записана у вигляді формули $Q = f(L, K, N, \dots, X_n)$.

Витрати виробництва – сукупність витрат, які несе виробник для забезпечення певного обсягу виробництва.

Власність як економічна категорія характеризується системою об'єктивно обумовлених відносин між людьми щодо привласнення засобів і результатів виробництва.

Господарський механізм – сукупність форм і методів регулювання економічних процесів, а також узгодження інтересів і впорядкування дій економічних суб'єктів.

Грошовий обіг – рух грошей, який обслуговує купівлю-продаж товарів і нетоварні платежі. Виділяють готівковий і безготівковий грошовий обіг. До готівки належать монети, банкноти та казначейські білети. Безготівковими грошима є чеки, векселі, платіжні доручення, банківські кредитні картки, державні цінні папери й інше.

Грошова маса – сукупність усіх готівкових і безготівкових грошових коштів у державі.

Гранична корисність – корисність, яку споживач отримує від додаткової одиниці блага.

Державний борг – це сума накопичених бюджетних дефіцитів, що поділяються на внутрішній і зовнішній борг.

Другий закон Госсена: щоб отримати максимум корисності від споживання певного набору благ за обмежений період часу, необхідно кожне з благ споживати в такій кількості, за якою гранична корисність споживаних благ буде однаковою. Якщо такої рівності немає, то за рахунок перерозподілу часу, відведеного на споживання окремих благ, можна збільшити загальну корисність.

Загальна корисність – сума граничних корисностей певної кількості блага.

Закон вартості – виробництво й обмін товарів здійснюються на основі їхньої вартості, тобто здійснюється обмін еквівалентів – товарів із рівною вартістю.

Закон попиту – між ціною і величиною попиту на товар існує зворотній зв'язок за інших рівних умов.

Закон пропозиції – між ціною й величиною пропозиції існує прямий зв'язок за інших рівних умов.

Закон грошового обігу визначає кількість грошей, необхідних для обслуговування обігу товарів, як частку від ділення суми цін усіх товарів на кількість оборотів однієї грошової одиниці.

Загальний економічний закон зростання потреб: потреби, що безперервно зростають і розвиваються, викликають економічний і духовний прогрес людства, унаслідок чого з'являються нові потреби.

Зайнятість – це діяльність громадян, пов'язана з задоволенням особистих і суспільних потреб, яка приносить їм дохід у грошовій або іншій формі.

Закон спадної граничної продуктивності: починаючи з певного моменту приріст використання одного ресурсу за незмінного використання інших призводить до зменшення граничного продукту змінного фактору.

Економічна ефективність – досягнення максимальних обсягів виробництва за наявних ресурсів або мінімізація витрат на виробництво певного обсягу продукції.

Економічний інтерес – реальний, зумовлений відносинами власності та принципом економічної вигоди мотив, стимул соціальних дій, спрямованих на задоволення індивідуальних потреб; усвідомлене прагнення індивіда до задоволення потреби.

Економічне зростання – стійке розширення масштабів діяльності господарської системи, яке виявляється у збільшенні розмірів застосованої суспільної праці й виробленого продукту – товарів і послуг.

Економічні потреби – ставлення людей до економічних умов їхньої життєдіяльності, яке характеризується відчуттям нестачі певних товарів і послуг, бажанням володіти ними.

Економічна теорія – суспільна наука, що вивчає закони розвитку економічних систем, діяльність економічних суб'єктів, спрямовану на ефективне господарювання в умовах обмежених ресурсів із метою задоволення своїх безмежних потреб.

Економічна система – сукупність економічних відносин між господарюючими суб'єктами, що діють в умовах обмежених ресурсів із метою максимально можливого задоволення індивідуальних і суспільних потреб.

Економічний цикл (*цикл ділової активності або бізнес-цикл*) – регулярні спади й підйоми рівня ділової активності й обсягів виробництва, що постійно повторюються.

Еластичність попиту – відносна (процентна) зміна величини попиту при зміні іншого чинника (власної ціни, ціни супутнього товару, доходу тощо) на одиницю (один відсоток).

Еластичність пропозиції – відносна (процентна) зміна величини пропозиції при зміні іншого чинника, перш за все, власної ціни товару, на один відсоток.

Ізокоста – лінія, усі точки якої відображають рівні за витратами комбінації факторів виробництва.

Ізокванта – крива, яка показує різні комбінації змінних ресурсів, що забезпечують однаковий випуск продукції.

Інфляція – стійке зростання рівня цін на товари та послуги (знецінення грошей, зниження їхньої купівельної спроможності), викликане диспропорціями в суспільному виробництві й порушенням законів грошового обігу.

Карта байдужості – сукупність кривих байдужості, які відповідають усім можливим рівням корисності для даного споживача.

Конкретна праця – сукупність конкретних професійних дій і операцій за допомогою конкретних засобів виробництва, спрямованих на виробництво товару, що володіє певними споживчими властивостями, які дозволяють задовольняти конкретні потреби.

Корисність – здатність блага задовольняти потребу споживача.

Крива байдужості – лінія, усі точки якої складають різні комбінації двох благ, що мають однакову корисність для даного споживача та забезпечують задоволення одного й того ж рівня споживання.

Крива виробничих можливостей (КВМ) – це безліч точок, що представляють різні комбінації одночасного виробництва двох альтернативних товарів при повному використанні обмежених ресурсів.

Закон зростання альтернативних (вмінених) витрат: кожна додаткова одиниця виробництва одного товару призводить до усе більш спадаючого виробництва іншого товару.

Макроекономіка вивчає закономірності функціонування господарства в цілому, тобто на рівні національної економіки. Об'єктом її дослідження є валовий національний продукт, національний дохід, національне багатство, рівень життя населення, проблеми безробіття, інфляція та її причини, грошовий обіг, рух відсотка, податкова політика, кредитно-банківська система й ін.

Мезоекономіка вивчає окремі галузі та підсистеми національної економіки (агропромисловий комплекс, військово-промисловий комплекс, торгово-промисловий комплекс, територіально-економічні комплекси, вільні економічні зони й ін.).

Мегаекономіка вивчає закономірності функціонування та розвитку світової економіки в цілому, тобто на глобальному рівні.

Мікроекономіка вивчає економічні процеси й поведінку економічних суб'єктів первинної ланки: домогосподарства, підприємства (фірми). Вона аналізує ціни окремих товарів, витрати на їхнє виробництво, прибуток, заробітну плату, попит і пропозицію на товари й ін.

Науково-технічний прогрес (НТП) – безперервний процес розвитку науки, техніки, технології виробництва та споживання. Він може здійснюватися у двох формах: еволюційній (удосконалення техніки й технології на основі уже відомих наукових знань) і революційній (перехід на принципово нові наукові ідеї).

Науково-технічна революція (НТР) – якісний стрибок у розвитку знань і технологій, продуктивних сил на основі докорінних наукових зрушень.

Натуральне господарство – найпростіша форма організації виробництва, що домінує в докапіталістичних формаціях, за якої виробник виготовляє продукцію для свого власного споживання, а не обміну.

Номінальний ВВП – обсяг виробництва продукції в поточних (діючих) цінах.

Перший закон Госсена виражається у двох положеннях: 1) в одному безперервному акті споживання корисність наступної одиниці блага, що споживається, спадає; 2) при повторному акті споживання корисність кожної одиниці блага зменшується порівняно з її початковою корисністю.

Підприємництво, або підприємницька діяльність – це особливий творчий вид діяльності людини з поєднання інших чинників виробництва з метою отримання прибутку.

Податки – обов'язкові платежі юридичних і фізичних осіб на користь державного бюджету на основі податкового законодавства країни.

Попит – кількість товару, яку можуть і хочуть придбати покупці за різними цінами в певний період часу.

Прибуток – різниця між виторгом від реалізації та собівартістю продукції. Прибуток є формою існування *чистого доходу* як різниці між вартістю й витратами виробництва, або грошового виразу додаткового продукту.

Пропозиція – кількість товару, яка надається для продажу на ринку за різними цінами в певний період часу.

Реальний ВВП – обсяг виробництва в базових (фіксованих) цінах.

Рівновага споживача – це такий стан споживача, коли він на гроші, які має, купує оптимальний набір товарів і послуг, що приносять йому максимальну корисність.

Ринок – сукупність економічних відносин з приводу обміну факторами й результатами виробництва на основі широкого використання різноманітних форм власності, товарно-грошових і фінансово-кредитних механізмів.

Ринкова рівновага – ситуація на ринку, коли встановлюється така ціна на товар, за якої попит і пропозиція на нього рівні.

Ринкова структура – це основні характерні риси ринку, до яких належать кількість і розміри фірми, кількість покупців, характер продукції (однорідність або диференційність), легкість входу до ринку і виходу з нього, доступність інформації, тобто сукупність властивостей ринку.

Споживчий вибір – це визначення набору товарів і послуг, які можуть бути придбані на наявний дохід.

Суспільне виробництво – це процес створення матеріальних і нематеріальних благ для задоволення різноманітних потреб суспільства, відтворення самого життя людей, оскільки при цьому забезпечуються засоби їхнього існування, а також реалізація й розвиток здібностей.

Товар – це продукт праці, створений для обміну, який має дві властивості: власність і споживчу вартість.

Товарне господарство – форма організації суспільного виробництва, за якої продукти виробництва призначені для подальшого обміну на ринку.

Трансформаційна економіка – особливий стан еволюційного процесу суспільного розвитку в період зміни його соціально-економічних форм.

Фіскальна політика – це система заходів із маніпулювання податками й видатками державного бюджету.

Ціна – грошове вираження вартості товару.

Цивілізація – історично конкретний стан суспільства, який характеризується особливим способом праці, певною суспільно-виробничою технологією, відповідною матеріальною і духовною культурою. Цивілізація відображає органічну сукупність соціально-економічних і культурних характеристик суспільства, досягнутий рівень продуктивних сил, спосіб взаємодії людини і природи.

4. ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

1. Виникнення економічної теорії, її становлення як науки.
2. Предмет, структура та функції економічної теорії.
3. Принципи й методи пізнання соціально-економічних процесів.
4. Економічна система: поняття та характеристика основних її типів.
5. Сутність та основні риси перехідних економічних систем.
6. Власність та її роль в економічному розвитку суспільства. Типи, форми та види власності.
7. Економічні потреби, їхня сутність і класифікація, Закон зростання потреб.
8. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація.
9. Проблема обмеженості ресурсів і економічний вибір. Крива виробничих можливостей, її побудова й аналіз.
10. Виробництво як процес суспільної праці. Фактори виробництва.
11. Економічна та соціальна ефективність суспільного виробництва, їхні показники.
12. Форми організації суспільного виробництва. Виробнича функція.
13. Товар і його властивості. Теорії вартості.
14. Гроші та їхні функції. Характеристика ринку грошей.
15. Суспільні блага. Оптимізація суспільного вибору.
16. Мікроекономічний рівень господарювання. Суб'єкти мікроекономіки.
17. Взаємозв'язок потреб і споживання. Споживання – виробництво. Суверенітет споживача і свобода споживчого вибору.
18. Корисність блага, функція корисності.
19. Особливості поведінки споживача, споживчий вибір. Закони Госсена.
20. Визначення рівноваги споживача: кардиналістський і ординалістський підходи.
21. Крива байдужості та її властивості. Бюджетна лінія.
22. Попит: поняття, фактори, крива та закон.
23. Пропозиція як характеристика ринку (поняття, фактори, закон, крива).
24. Домогосподарства як постачальники ресурсів виробництва.
25. Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага: проблема сталості.
26. Еластичність попиту, її фактори, ступені та практичне значення.
27. Концепція еластичності пропозиції.
28. Коефіцієнти еластичності попиту (за ціною, за доходом, перехресна), методика їхнього обчислення.
29. Короткострокові витрати виробництва, їхній економічний, аналітичний і графічний аналіз.
30. Зміст, види і функції ціни.
31. Витрати виробництва, їхня класифікація.
32. Економічний і бухгалтерський підходи до визначення прибутку.
33. Класифікація ринкових структур. Кількісні методи оцінки структури ринку.
34. Конкуренція й монополія.
35. Монополістична конкуренція й олігополія.

36. Загальні особливості ресурсних ринків.
37. Формування і класифікація доходів домогосподарств. Проблема нерівності в розподілі доходів.
38. Макроекономічний рівень господарювання. Макроекономічний кругообіг.
39. Система національних рахунків. Основні макроекономічні показники, методика їхнього обчислення.
40. Зайнятість: поняття, форми та показники.
41. Інфляція: сутність, причини та типи.
42. Показники цінової динаміки. Соціально-економічні наслідки неконтрольованої інфляції.
43. Безробіття: сутність, види та показники.
44. Безробіття як фактор макроекономічної нестабільності. Економічні наслідки безробіття.
45. Сукупний попит (поняття, фактори, крива) і його регулювання.
46. Сукупна пропозиція (поняття, особливості кривої, фактори) та її динаміка.
47. Модель макроекономічної рівноваги „сукупний попит – сукупна пропозиція”.
48. Циклічний характер розвитку ринкової економіки. Економічний цикл і його фази.
49. Фіскальна політика та її види.
50. Податки, їхня класифікація. Сутність податкової політики держави.
51. Бюджетний дефіцит і державний борг.
52. Державний бюджет, його структура та типи.
53. Економічне зростання, його фактори й типи.
54. Роль держави в ринковій економіці, її економічні функції.
55. Зовнішньоекономічна політика держави, її типи.
56. Платіжний баланс країни, його структура.
57. Сутність світового господарства, його структура й суперечності.
58. Глобалізація економіки.
59. Сутність та основні форми міжнародних економічних відносин.
60. Проблема інтеграції України у світове господарство.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України. – К.: Основа, 1996.
2. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. – М.: Наука, 1994.
3. Базилевич В. Д. Макроекономіка: Підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик; за ред. В. Д. Базилевича. – 3-є вид. – К.: Знання, 2006.
4. Базилінська О. Я. Макроекономіка: Навч. посібн. – К.: Центр навчальної літератури, 2005.
5. Гальчинський А. С., Єщенко П. С. Основи економічної теорії. – К.: Вища школа, 1995.
6. Державне регулювання економіки: Навч. посібник / С. М. Чистов, А. Е. Никифоров, Т.Ф. Куценко та ін. – К.: Вища школа, 2000.
7. Дідківська Л. І., Головка Л. С. Державне регулювання економіки. – К.: Вища школа, 2001.
8. Задоя А. А. Макроэкономика: Учебник / А. А. Задоя, Ю. Е. Петруня. – К.: Знання, 2006.
9. Економічна теорія: політекономія / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Вища школа, 2003.
10. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник / Г. Н. Климко та ін. – К.: Вища школа, 2002.
11. Основи економічної теорії: Підручник у 2-х книгах / За ред. Ю. В. Ніколенка. – К.: Либідь, 1998.
12. Основи економічної теорії: Підручник / За ред. А. А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001.
13. Політична економія: Навч. посібник / За ред. К. Т. Кривенка. – К.: КНЕУ, 2005.
14. Конспект лекцій з дисципліни «Основи економічної теорії» для студентів 3 курсу денної форми навчання напряму підготовки 0709 (6.080101) «Геодезія, картографія та землеустрій». Укл.: С. І. Штефан. – Х.: ХНАМГ, 2009.

Зразок оформлення титульного аркуша

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

ХНАМГ

Кафедра економічної теорії

Контрольна робота

з дисципліни **«Економічна теорія»**

Тема № 1. Предмет, методи і функції економічної теорії

Виконав(ла):

студент(ка) заочного факультету

3 курсу, групи ГІС

Петренко Іван Миколайович

(залікова книжка № 22501)

Перевірила:

старший викладач кафедри

Штефан Світлана Іванівна

Харків

навчальний рік

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні вказівки
до виконання контрольних робіт
з дисципліни

«ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

(для студентів 3 курсу заочної форми навчання за напрямом підготовки
6.080101 «Геодезія, картографія та землеустрій»)

Укладач **ШТЕФАН** Світлана Іванівна

Відповідальний за випуск *І. А. Островський*

Редактор *К. В. Дюкар*

Комп'ютерне верстання *Н. Ю. Гаврилiна*

План 2011, поз. 329 М

Підп. до друку 11.04.2011 р.
Друк на ризографі
Тираж 50 пр.

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 1,6
Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4064 від 12.05.2011 р.